

Vývoj praslovanského hláskosloví

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (...?)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (3000 př.n.l. – 1500 př.n.l.)

-
-

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (3000 př.n.l. – 1500 př.n.l.)

- zánik aspirace
- satemizace

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (3000 př.n.l. – 1500 př.n.l.)

- zánik aspirace
- satemizace

Období baltoslovanské jednoty (...?)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (3000 př.n.l. – 1500 př.n.l.)

- zánik aspirace
- satemizace

Období baltoslovanské jednoty (1500 př.n.l. – 700 př.n.l.)

-
-
-
-

Vývoj praslovanského hláskosloví

Pozdně indoevropské období (3000 př.n.l. – 1500 př.n.l.)

- zánik aspirace
- satemizace

Období baltoslovanské jednoty (1500 př.n.l. – 700 př.n.l.)

- vývoj geminát *tt, dt > st*
- změna *s > (ś) > ch* (RUKI)
- splynutí *a, o > ǫ*
- vznik průvodních vokálů u slabičných sonant

Vývoj praslovanského hláskosloví

Zánik aspirace

p	t	k'	k	k ^w	(neznělé)	
b	d	g'	g	g ^w	(znělé)	
b ^h	d ^h	g ^h	g ^h	g ^{wh}	(znělé aspirované)	
s (z)	r	l	m	n	j	w

Vývoj praslovanského hláskosloví

Zánik aspirace

p	t	k'	k	k ^w	(neznělé)
b	d	g'	g	g ^w	(znělé)
↑	↑	↑	↑	↑	↑
b ^h	d ^h	g ^h	g ^h	g ^{wh}	~~(znělé aspirované)~~

Vývoj praslovanského hláskosloví

Zánik aspirace

p   t   k'   k   k^w   (neznělé)

b   d   g'   g   g^w   (znělé)

č. bratr, lit. brolis   x   stind. bhrātr-, řec. phrātōr

č. dým, lit. dumai   x   stind. dhumāh, řec. thymos

Vývoj praslovanského hláskosloví

Satemizace

satemové jazyky:

k'	k	k ^w
g'	g	g ^w
g ^h	g ^h	g ^{wh}

kentumové jazyky:

k'	k	k ^w
g'	g	g ^w
g ^h	g ^h	g ^{wh}

Vývoj praslovanského hláskosloví

Satemizace

satemové jazyky:

$k' > s$

k

$k^w > k$

$g' > z$

g

$g^w > g$

g^h

g^h

g^{wh}

kentumové jazyky:

$k' > k$

k

$k^w (> h^w, v, p, b, \dots)$

$g' > g$

g

$g^w (> h^w, v, p, b, \dots)$

$g^h > g^h$

g^h

$g^{wh} (> h^w, v, p, b, \dots)$

Vývoj praslovanského hláskosloví

Satemizace

satemové jazyky:

$k' > \mathbf{s}$	$\mathbf{k}$	←	$k^w > k$
$g' > \mathbf{z}$	$\mathbf{g}$	←	$g^w > g$
g^h	g^h		g^{wh}

kentumové jazyky:

$k' > k$	→	$\mathbf{k}$	$\mathbf{k}^w (> h^w, v, p, b, \dots)$
$g' > g$	→	$\mathbf{g}$	$\mathbf{g}^w (> h^w, v, p, b, \dots)$
$g^h > g^h$	→	$\mathbf{g}^h$	$\mathbf{g}^{wh} (> h^w, v, p, b, \dots)$

Vývoj praslovanského hláskosloví

Satemizace

satemové jazyky:

s: deset

k: krev

k^(w): peku, k-do

z: zrno

g: jho (<jgo)

g^(w): živý (gývas)

z: zima

g: host (<gost)

g^(wh): sníh (<sněg)

kentumové jazyky:

k': [dekem]

k: [krūor]

k^w: coquō, quis

g': grānum

g: iugum

g^w: vīvus

g^h: hiems

g^h: hostis

g^{wh}: nivis

Vývoj praslovanského hláskosloví

Vývoj geminát: *tt, dt > st*

met-u – met-eš – met-ti > mésti

*met-tei > *mestei

ved-u – ved-eš – ved-ti > vésti

*ved-tei > *vestei

pad-ám, pad-áš – pad-t > past

*pad-tis > *pastis

Změna *s > (ś) > ch* (po *r, u, k, i*)

*ausos > *auśos > *auchos (>ucho)

stlat. *ausis (auris)

*ausei > *auśei > *auchei (?) (> uši)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Vznik průvodních vokálů u slabičných sonant

r, l, m, n > ir/ur, il/ul, im/um, in/un

*vlk^wos > (*vlkos) > *vilkos (> vilkås >> č. vlk)

Splynutí a, o > ǫ

ie. *dōrom > bsl. dǫrǫm > č. dar
> ř. dōron

Vývoj praslovanského hláskosloví

Praslovanské období (...?)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Praslovanské období (300 n.l. – 1000 n.l.)

–

–

Vývoj praslovanského hláskosloví

Praslovanské období (300 n.l. – 1000 n.l.)

- Tendence k otevřenosti slabik
(Tendence k progresivní sonoritě slabik)
- Tendence k palatalizaci
(Tendence k vnitroslabičné harmonii)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Praslovanské období (300 n.l. – 1000 n.l.)

- Tendence k otevřenosti slabik
(Tendence k progresivní sonoritě slabik)
- Tendence k palatalizaci
(Tendence k vnitroslabičné harmonii)
- Defonologizace kvantity

(tabulka)

Vývoj praslovanského hláskosloví

Palatalizace velár (1., 2., 3.)

veláry = _____ ?

Vývoj praslovanského hláskosloví

Palatalizace velár (1., 2., 3.)

veláry = *k, g, ch*

palatalizace = _____ ?

Vývoj praslovanského hláskosloví

Palatalizace velár (1., 2., 3.)

lat. *gemma* – angl. *gem*

lat. *genius* – angl. *genius*

klas. lat. [Kikero] > stř.lat. [Cicero]

řec. *kyklops* – lat. *cyclops* – angl. [sajklops]

souvisí s **tendencí k vnitroslabičné harmonii**

Vývoj praslovanského hláskosloví

1. palatalizace velár (5. století)

k	+	i, ī, e, ē	> č	vykъ – vyčьjь
g		eu, ei	> (d)ž	bogъ – bože
ch		im, in, em, en	> š	grěchъ – grěšьnъ

člověk – člověče

otec – otče

*kittis > *kistich > (*čistich) > čьstь > čest

Vývoj praslovanského hláskosloví

2. palatalizace velár (6./7. století)

k	+	i < -ǫi	> c	вѣлкѣ – вѣлци (<-oi)
g		ě < -ǫi-	> dz	noga – nodzě (<-ai)
ch			> ś	duchъ – duši/dusi

ś > záp.slov. š (duši)
> vých.slov s' (dus'i)
> jihoslov. s (dusi)

č. Češi

slk. Česi

Vývoj praslovanského hláskosloví

3. palatalizace velár (7. století ?)

i		k	> c	gen. oтъk- > oтъca
ь	+	g	> dz	gen. penęg- > penędza
ę		ch	> ś	

germ. *pfening-* > něm. *Pfennig*, angl. *penny*
> psl. **penęg-* > *penędзь* > č. *peníz*

Vývoj praslovanského hláskosloví

Vývoj hlásek před jotací – jotace = hláska „j“

r, l, n + j > r', l', n' (ň)

*morjo > *mor'o – – *poljo > *pol'o – – *vonja > voňa

s, z + j > š, ž

*prosi-enъ > prošenъ

k, g, ch + j > č, (d)ž, š

*plak-jǫ > *plačǫ (>pláču), *lъg-jǫ > lъžǫ, *duch-ja > duša

Vývoj praslovanského hláskosloví

Vývoj hlásek před jotací – pokrač.

p, b, m, v + j > p', b', m', v' (J+V: pl', bl', ml', vl')

*zem-ja > zem'a (č. země) // rus. zeml'a

t, d + j > (t', d') > různý vývoj (č. **c, z**)

*svět-ja > svěca (>svieca > svíce) // stsl. svěšta

kt, gt + (přední vokál) > jako tj, dj (č. **c, z**)

*noktis > nocь – – *mogtei (>*mogti) > moci

Vývoj praslovanského hláskosloví

Praslovanské období (300 n.l. – 1000 n.l.)

- Defonologizace kvantity
- Tendence k palatalizaci
  - 1. palatalizace velár (regresivní)
  - 2. palatalizace velár (regresivní)
  - 3. palatalizace velár (progresivní)
  - vývoj hlásek před jotací
  - praslovanské přehlásky
- Tendence k otevřenosti slabik